

ጻፍኛች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሓጎስ ወልዱ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሊ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- ወ/ሮ ዘይነባ ከልፋ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ከድጃ ሲራጅ አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ክርክር የባልና ሚስት የንብረት ክፍፍል ጥያቄን መነሻ ያደረገ ነው። ክርክሩ የተጀመረው በደቡብ ብ/ብ/ሕ/ክ/መንግስት በአላባ ቆሊቶ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ነው።

በተጠሪ እና በተከላሽ አቶ ሐጂ መሐመድ ሐሊስ መካከል የነበረው ጋብቻ በፍቺ ውሳኔ እንዲፈርስ መደረጉን ተከትሎ የባልና ሚስት ንብረት ክፍፍል ጥያቄ ተጠሪ አቅርቧል። የአሁኑ አመልካች ደግሞ ከተከላሽ ጋር ከ1984ዓ.ም ጀምሮ በጋብቻ ተሳስሮ ያለች መሆኗን ገልጻ የሚሰጠው ውሳኔ መብቷን የሚህካ ስለሚሆን ጣልቃ ገብታ ለመከራከር አመልክታለች። የከተማው ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ክርክር እና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ ጣልቃገብ ለመካፈል የጠየቀችው ንብረት በተጠሪ እጅ ያለ ከመሆኑም ሌላ ይህንን ቤት የገንባች ለመሆኑ አልያም ወጪ ያወጣች ስለመሆኑ አላስረዳችም በሚል በቤቱ መብት የላትም ሲል አቤቱታቸውን ውድቅ አድርጎ ተጠሪና ባለቤቷ ሐጅ መሐመድ ሐሊስ ለሁለት አኩል እንዲካፈሉ ወስኗል።

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝታ ለአላባ ልዩ ክፍተኛ ፍ/ቤት እና ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት አቤቱታ ያቀረበች ቢሆንም ተቀባይነት አላገኘም።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚሁ ላይ ነው። የአመልካች ጠበቃ ጥቅምት 23 ቀን 2002ዓ.ም ጽፎ ያቀረበው አቤቱታ ይዘት ባጭሩ የሰር ፍ/ቤት አመልካች ነዋሪነቷ ሳውዲ አረቢያ በመሆኑ ገንዘብ ልካ ለጣውንቷ ቤት ትሰራለች ተብሎ አይታመንም የሚለው አገላለጽ የተሳሳተ መሆኑን ቤቱ የተሰራው የአመልካች ባለቤት/የሥር ተከላሽ/ ከሳውዲ አረቢያ በላከው ገንዘብ ስለመሆኑ የአመልካች እና የሰር ተከላሽ ጋብቻ አሁንም ፀንቶ ያለ ስለመሆኑና በክልሉ የቤተሰብ

ሕግ አንቀጽ 71/2/ መሠረት በባለቤቷ ስም የተፈራ ንብረት የጋራ ስለመሆኑ ጠቅሰው በስር ፍ/ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ እንዲታረም አመልክተዋል።

የሰበር ችሎቱም የሰበር አቤቱታውን መርምሮ አመልካች ሚስት መሆኗ ካልተካደ እና ከባለቤቷ ጋር የምትኖር መሆኗ ከተረጋገጠ የንብረት ክፍፍል ድርሻ ጥያቄዋ ወድቅ መደረጉን በአግባቡ ነው ወይም አይደለም? የሚለውን ጭብጥ ለመመርመር ተጠሪን አስቀርቧል። ተጠሪ መጋቢት 27 ቀን 2002ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርበዋል። ይዘቱም አመልካች ከሐጅ መሐመድ ሐሊስ ጋር ጋብቻ ያልመሰረተች ስለመሆኑ ንብረቱንም በሚመለከት ቤቱ የተሰራው በተጠሪ እና ባለቤታቸው ሐጅ መሐመድ ሐሊስ የጋራ ጥረት ብቻ ስለመሆኑ ስር ፍ/ቤት በማስረጃ ስለማረጋገጠ አመልካች ንብረቱን በማፍራት ረገድ ያደረገችው አስተዋጽኦ ስለመኖሩ በስር ፍ/ቤት ጭብጥ አስደፃ ያላስረዳች መሆኑን በመዘርዘር በተጨማሪም ለማዘጋጃ ቤቱ ከ1990-2001ዓ.ም ድረስ ግብር ብር 16,516.50 ውስጥ ግማሽ ድርሻውን ብር 8,258.25 የክፍሉ መሆኑን ጠቅሰው የስር ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲፀና ጠይቀዋል።

የአመልካች ጠበቃም የሰበር አቤቱታቸውን አጠናክረው የመልስ መልስ በጽሑፍ አቅርበዋል። እኛም ከተያዘው ጭብጥ አንፃርና ከሕጉ ጋር እንናገበን መርምረናል። ከመዝገቡ መረዳት የተቻለው ፍሬ ነገር አመልካች ከሐጅ መሐመድ ሐሊስ ጋር በ1984ዓ.ም ጋብቻ መስርታ አብረው ሳውዲ አረቢያ የሚኖሩ ስለመሆኑ ሲሆን ተጠሪ ደግሞ በ1987ዓ.ም ከሐጁ መሐመድ ሐሊስ ጋር ጋብቻ የመሠረተች ሲሆን ባለቤቷ ለረዥም ዓመታት ውጪ አገር የሚኖር በመሆኑና እሷንም ወደ ውጪ እውስድሻለሁ ብሎ የገባውን ቃል ባለማክበር ፍቺ እንዲወስን ለመጠየቅ ምክንያት እንደሆነት ነው። እንግዲህ ከዚህ መረዳት የሚቻለው ጉዳይ ተጠሪም ሆኑ አመልካች ከሐጅ መሐመድ ሐሊስ ጋር ጋብቻ መስርተው የነበሩ ስለመሆኑ ነው። የተጠሪ ጋብቻ በፍቺ ውሳኔ እንዲፈርስ መደረጉን ተከትሎ የንብረት ክፍፍል ጥያቄ ከመቅረቡ ወጪ በጋብቻ ላይ ጋብቻ ተፈፀመ በሚል የቀረበ ክስ ስለመኖሩ አልተጠቀሰም። እንዲህ በሆነ ጊዜ ሁለቱም ሚስቶች በየፊናቸው ከአንድ ወንድ ጋር ጋብቻ መስርተው ሲኖሩ ቆይተው ጋብቻው በአንደኛዋ ተጋቢ ጥያቄ በፍቺ ሲፈርስ የንብረት ክፍፍል አፈፃፀም በምን መልክ ሊከናወን ይገባል የሚል ጥያቄ ማስነሳቱ አይቀራ ነው።

የፌዴራሉም ሆነ የክልሎች የቤተሰብ ሕግ የባልና ሚስት የንብረት ክፍፍል የሚደነግገው ክፍል አንድ ጋብቻ ብቻ መኖርና መፍረስን ታሳቢ በማድረግ እንጂ ጋብቻ ላይ ጋብቻ ሲኖር የሚከተለውን ውስብስብ ጥያቄ ታሳቢ ያላደረገ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። ምክንያቱም ሕጉ በጋብቻ ላይ ጋብቻ እንዳይፈፀም ግልጽ ክልከላ ያደረገ በመሆኑ ነው።

ሆኖም ግን በማህረሱ በተግባር እየተከናወነ ያለተግባር እንደመሆኑ ክርክር በተነሳ ጊዜ የሚሰጠው ውሳኔ ማህበራዊ ቀውስ እንዳያስከትል ተገቢውን ጥንቃቄ ማድረግ የዳኝነት አካሉ ጋላፊነት ይሆናል።

ስለሆነም የሕጉን መሠረታዊ ዓላማና ግብ ለማሳካት በሚቻልበት አግባብና ፍትሃዊ ውሳኔ ለመስጠት በሚያስችል አግባብ ለሕጉ ትርጉም መስጠት ተገቢ ይሆናል።

በተያዘው ጉዳይ ግራ ቀኙ የሚከራከሩት በአላባ ቆሊቶ ከተማ በ1250 ካ.ሜ ቦታ ላይ የተሰራ ቤትን በሚመለከት ነው። አመልካች በዚህ ቤት ላይ ከባለቤቷ ጋር ገንዘብ በማውጣት የሰራች መሆኑን በመጥቀስ የቤቱ ግማሽ (50%) የባለቤቷ የተቀረው ግማሽ (50%) ለእሷ እና ለተጠሪ

እንዲካሄድ እንዲወሰን የጠየቀች መሆኑን የወረዳው ፍ/ቤት ውሳኔ ይዘት ያመለክታል። ተጠሪ ደግሞ ይህንን ቤት የሰራችው በራሷ እና በባለቤቷ እንዲሁም ቤተዘመዶቻቸው ጥረት መሆኑን ገልጻ ቤቱ የተጠሪ እና የባለቤቷ ብቻ እንደሆነ ትከራክራለች። በዚህ ረገድ የግራ ቀኙን ማስረጃ የሰማውና የመረመረው የወረዳ ፍ/ቤት አመልካች በቀጥታ ባለመብት ሊያደርጋት የሚያስችል አስተዋጽኦ ስለማድረግ አላስረዳችም ሲል ደምድሟል።

ይልቁንም ቤቱ የተሰራው ከተጠሪ ጋር ጋብቻ ከተፈፀመ በኋላ መሆኑን እና ተጠሪ ቤቱን ተቆጣጥረው ይዞታዋ ስር ያለመሆኑን በመጥቀስ በተሻለ ማስረጃ ባለመብት መሆኗን አረጋግጣለች ብሏል።

ይህንን የተረጋገጠ ፍራ ነገር መነሻ አድርገን ከሕጉ ማገናዘብ ተገቢ ሆኖ አግኝተናል።

በመርህ ደረጃ ጋብቻ ሲፈርስ የባልና ሚስቱ የጋራ ንብረት አኩል የሚከፋፈል መሆኑ በፌዴራሉ የቤተሰብ ሕግም ሆነ በክልሉ ተቀባይነት ያለው መሠረት ሐሳብ ነው። የማጣራቱ ተግባርም በስምምነት አሊያም በሕጉ ሊወሰን ይችላል። ንብረቱ ሲጣራ ተጋቢዎች የግል ንብረታቸውን አስቀድሞ እንዲለዩና እንዲወስዱ ከዚያም የጋራ ንብረት ላይ አኩል መብት እንዳላቸው ሕጉ ያመለክታል።

በተያዘው ጉዳይ ተጠቃሾች ቤት የተጠሪና የባለቤቷ የሐጂ መሐመድ ሐሊስ የጋራ ንብረት ነው ሲል የስር ፍ/ቤት ደምድሟል። የአመልካች ክርክር ባለቤቷ ሐጂ መሐመድ ሐሊስ ያፈራው ንብረት ነው ቢባል እንኳ በሕጉ ሀሳቤ መሠረት ግማሽ ድርሻ ይገባቸዋል ባይናት።

የቤተሰብ ሕጉ አንቀጽ 62/1/ እንደሚያመለክተው በጋብቻ ውስጥ ባልና ሚስት ከግል ንብረታቸው የሚያገኛቸው ገቢዎች የጋራ ሐብታቸው ይሆናሉ። በተያዘው ጉዳይ አመልካች በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ የተጠቀሰውን ንብረት ለማፍራት አስተዋጽኦ ስለማድረግ አላስረዳችም ቢባልም በባሏ ጥረት የተፈራ ንብረትም ቢሆን የጋራ መብት እንደሚያስገኝላት ሕጉ ያመለክታል። ምክንያቱም በጋብቻ ውስጥ እያሉ የተፈራ ንብረት የአንደኛው ተጋቢ የግል ሐብት ነው አስካልተባለ ድረስ የጋራ እንደሆነ ሕጉ ግምት የሚወስድ በመሆኑ ነው።

ስለሆነም ተጠቃሾችን ቤት በተመለከተ ተጠሪ ቤቱ ላይ ቀጥታ አስተዋጽኦ ስለነበራት 50% /እምሳ በመቶ/ ድርሻ አላት ሲል የስር ፍ/ቤት የደረሰበትን ድምዳሜ ከማስረጃ የመነጨ በመሆኑ ተቀባይነት ያለው ነው ቢባልም በተቀረው 50% /እምሳ በመቶ/ ላይ አመልካች ድርሻ የላትም ሊባል የሚገባ አይደለም ምክንያቱም በሕጉ አገላለጽና እሳቤ አመልካች ባለቤቷ በስሙ ያፈራው ንብረት ላይ ድርሻ እንዳላት ተመልክቷልና። ስለዚህም የስር ፍ/ቤቶች አመልካች በአከራካሪው ቤት ላይ ምንም ድርሻ የላትም ሲሉ የሰውነት ውሳኔ የሕጉን መንፈስና ዓላማ በአግባቡ ያላገናዘበ በመሆኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ብለናል።

ስለዚህም አመልካች ከባለቤቷ ድርሻ ላይ አኩል የመካፈል መብት ይኖራታል ማለት ነው።

በክርክሩ ሒደት እንደተገለጠው በአመልካች እና በባለቤቷ /ሐጂ መሐመድ ሐሊስ/ መካከል ያለው ጋብቻ ያልፈረሰ በመሆኑ አከራካሪውን ንብረት ይገፈፈራል ባይባልም አመልካች ድርሻ

እንዳላት ሊታወቅ ይገባልና። በዚህ መሠረት የስር ፍ/ቤት ውሳኔን በማረም ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የአላባ ቆሊቶ ከተማ የመ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 02464 በ10/09/2001ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፣ የአላባ ልዩ ወረዳ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 01969 በ4/10/2001ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ እና የደቡብ ቤ/ቤ/ሕ/ክ/ ጠቅላይ ፍ/ቤት በሰበር መ/ቁ 29217 በ05/02/2002ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ተሻሽሎ ተከታዩ ተወስኗል።
2. በአላባ ቆሊቶ ከተማ በ1250 ካ.ሜ ቦታ ላይ የሰፈረው ቤት በሐጅ መሐመድ ሐሊስ ስም ተመዝግቦ የሚገኘው ተጠሪና ሐጅ መሐመድ ሐሊስ ለሁለት ከተካፈሉ በኋላ በሐጅ መሐመድ ሐሊስ ድርሻ ላይ አመልካች አኩሪታ መብት አላት ብለናል።
3. በዚህ መዝገብ መጋቢት 7 ቀን 2002ዓ.ም ተሰጥቶ የነበረው የአግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይፃፍ። መዝገቡ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ጃኞች ፈርማ አለበት።

ሰ/በ